

สถิติเกี่ยวกับน้ำ

กรณีศึกษา มลพิษน้ำ

เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2548 ผมได้มีโอกาสฟัง รศ. ดร. ทวีวงศ์ ศรีบุรี ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยสถานะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บรรยายเรื่องสถานการณ์เกี่ยวกับน้ำในประเทศไทย ระหว่างฟังคำบรรยายผมก็ได้จดสถิติที่น่าสนใจมาเผยแพร่ต่อ ดังนี้

ปริมาณฝนที่ตกทั่วประเทศคือ	1,576 มม.
ปริมาณน้ำฝนที่ตกในประเทศไทยมีมากถึง	800,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
น้ำฝนที่ตกไหลลงบึง, ซึมไปในดิน และ ระเหยไป	600,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
น้ำฝนไหลลงในห้วย ลำธาร แม่น้ำ	200,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
รวมเป็นน้ำท่าเฉลี่ยสำหรับไทย	3,045 ลบ. เมตร/คน/ปี
เกณฑ์เฉลี่ยที่สหประชาชาติกำหนดว่าควรจะได้	1,700 ลบ. เมตร/คน/ปี
เกณฑ์ที่ถือว่าขาดแคลนน้ำ	1,000 ลบ. เมตร/คน/ปี

จากสถิติน้ำท่าเฉลี่ยสำหรับไทยพบว่าระดับการมีน้ำใช้ของประเทศไทยยังไม่ต่ำถึงระดับที่จะเรียกว่าขาดแคลน แต่กระนั้นในปี 2548 นี้ประเทศไทยก็ประสบปัญหาภัยแล้งลามไปเกือบทุกจังหวัด และแม้จะมีฝนตกลงมาบรรเทาความเดือดร้อนในบางท้องที่ แต่หลายจังหวัดโดยเฉพาะในภาคอีสานก็ยังประสบภัยแล้งอย่างรุนแรง

เมื่อเทียบกับการมีน้ำใช้ของประเทศเพื่อนบ้าน พบว่าระดับน้ำท่าเฉลี่ยเป็นดังนี้

ลาว	55,300 ลบ. เมตร/คน/ปี
เขมร	48,600 ลบ. เมตร/คน/ปี
มาเลเซีย	22,600 ลบ. เมตร/คน/ปี
พม่า	23,300 ลบ. เมตร/คน/ปี
เวียดนาม	5,000 ลบ. เมตร/คน/ปี

น้ำท่าประมาณ 2 แสนล้านลูกบาศก์เมตรนี้ ไทยได้จัดเก็บไว้ในเขื่อนและอ่างเก็บน้ำหลักจำนวน 33 แห่ง ไว้ได้เป็นประมาณเพียง 71,915 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือเพียง 34.4 % เท่านั้น

บทความสถิติและสารสนเทศที่นำเสนอนี้มีวัตถุประสงค์จะกระตุ้นให้คิด ดังนั้นจึงมีคำถามเชิงสถิติที่น่าจะต้องหาคำตอบหลายข้อ ดังนี้

1. เหตุใดปริมาณน้ำใช้เฉลี่ยของไทยจึงน้อยกว่าเพื่อนบ้าน
2. การที่เรามีน้ำเฉลี่ยสำหรับใช้น้อยกว่าเพื่อนบ้าน เป็นเพราะเรามีประชากรมากกว่าเพื่อนบ้าน จริงหรือไม่ (จำนวนประชากรทำให้ตัวหามีค่ามากกว่า)
3. การที่เรามีน้ำใช้เฉลี่ยน้อย เป็นเพราะเรามีฝนตกคกน้อยกว่าเพื่อนบ้านจริงหรือไม่
4. ตัวเลขปริมาณน้ำใช้เฉลี่ยได้มาจากข้อมูลอะไร

ดร. ทวีวงศ์ บรรยายต่อไปโดยอาศัยสถิติต่อไปนี้

พื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทย	320.7 ล้านไร่
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	103 ล้านไร่
พื้นที่ชลประทานทั้งหมด	29.5 ล้านไร่
พื้นที่ชลประทานที่ปลูกพืชได้ตลอดปีมีเพียง 80% ของทั้งหมด	
พื้นที่ชลประทานที่ปลูกพืชได้เฉพาะช่วงฤดูฝน 20% ของทั้งหมด	

ปัจจุบันแม้ไทยจะไม่ขาดแคลนน้ำ แต่หากไม่รีบเร่งวางแผนด้านทรัพยากรน้ำให้เหมาะสมแล้ว ประเทศไทยก็จะประสบปัญหาเกี่ยวกับน้ำมากขึ้นอย่างแน่นอน

ดร. ทวีวงศ์ อธิบายว่า แนวทางแก้ปัญหาคือพยายามหาวิธีจัดเก็บน้ำฝนเอาไว้ให้ได้มากที่สุด แต่ก็มีปัญหาเพราะชาวบ้านในปัจจุบัน รวมทั้ง NGO คัดค้านการสร้างเขื่อน เช่น เขื่อนแก่งเสือเต้น ที่จังหวัดแพร่ การคัดค้านนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะชาวบ้านไม่เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีนักการเมืองไปกวาดซื้อที่ดินบริเวณที่จะสร้างเขื่อนเตรียมไว้ล่วงหน้าแล้วเพื่อจะได้เรียกร้องเงินจากรัฐบาลเป็นจำนวนมาก ฟัง ดร. ทวีวงศ์ บรรยายแล้วผมจึงได้ข้อสรุปว่า ในทัศนะของชาวบ้านนั้นการสร้างเขื่อนจึงไม่ใช่การช่วยเหลือชาวบ้านเสียแล้ว แต่เป็นการไปหาประโยชน์จากชาวบ้านมากกว่า และเรื่องเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นแห่งเดียวเท่านั้น แต่เกิดทุกแห่งที่รัฐริเริ่มโครงการพัฒนาใด ๆ เช่นพอรัฐบาลดำริว่าจะสร้างเมืองใหม่ที่นครนายก นักการเมืองก็กวาดซื้อที่ดินกันเป็นจำนวนมาก

ดร. ทวีวงศ์อธิบายว่า การที่จะได้นำมาใช้ก็วิธีหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐทำไปบ้างแล้วก็คือการเจรจาที่จะซื้อน้ำจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งเข้ามาสู่ลุ่มน้ำต่าง ๆ ในประเทศ โครงการเหล่านี้หลายเรื่องถูกคัดค้านจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การที่จะกักน้ำแม่กกเอาไว้ก็ถูกคัดค้าน โดยเขมรและ

เวียดนามซึ่งอ้างว่าจะทำให้น้ำในแม่น้ำก๊กที่ไหลลงสู่อ่าวตังเกี๋ยมีปริมาณน้อยลง และประเทศของเขาซึ่งอยู่ท้ายน้ำจะเกิดปัญหา

คำถาม...

1. ประเทศไทยมีโครงการเกี่ยวกับการจัดสรรน้ำมากมาย เช่น โครงการสูบน้ำด้วยพลังแสงอาทิตย์ โครงการโขง ชี มูล โครงการชลประทาน ฯลฯ แต่เหตุใดประเทศไทยจึงยังประสบปัญหาแล้งซ้ำซาก
2. ท่านคิดว่าการแก้ปัญหาน้ำจะช่วยแก้ปัญหาคความยากจนของประชาชนชาวไทยได้หรือไม่